

Rīgas Centrālās bibliotēkas

darba ar bērniem un pusaudžiem

2010.gada pārskats

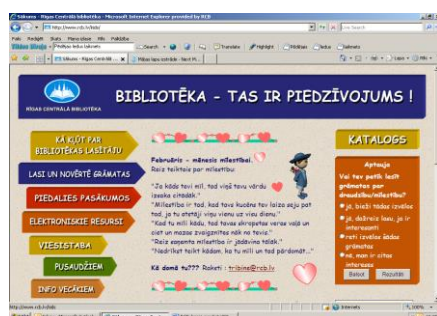

Darba ar bērniem un jauniešiem raksturojums

Tradicionāli Rīgas Centrālajā bibliotēkā (RCB) un tās filiālbibliotēkās bērni un jaunieši ir viena no prioritārajām lasītāju grupām. Arī 2010. gadā bibliotekārie pakalpojumi bērniem un jauniešiem bija pieejami visās RCB filiālbibliotēkās. Gada laikā notikušas vairākas būtiskas izmaiņas:

- izveidota un publicēta RCB Bērnu mājaslapa (www.rcb.lv/kids) ar sadaļām - RCB filiālbibliotēku aktivitātes un to fotogrāfijas, grāmatu TOP, sarunas ar populārām personām, informācija vecākiem, godalgotās bērnu grāmatas, lasīšanas veicināšanas programma "Bērnu žūrija" u.c.;
- darbu uzsāka RCB filiālbibliotēka "Pārdaugava" (apvienots RCB Nordeķu, Zasulauka un Mārtiņa filiālbibliotēku krājums un resursi), kurā bērnu literatūras nodaļa izvietota plašās telpās, ir iekārtota telpa pusaudžiem;
- jaunās un plašākās telpās izvietots RCB ārējais apkalpošanas punkts "Saulaino dienu bibliotēka" Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā (BKUS);
- veikti remontdarbi RCB Imantas, Jaunciema filiālbibliotēkā, darbu uzsākšanai jaunās telpās sagatavota RCB Biķernieku filiālbibliotēka (iepriekš – RCB filiālbibliotēka "Burtnieks") - visās filiālbibliotēkās būs kvalitatīvs bērnu literatūras krājums un aprīkojums.

2010.gads RCB darbā ar bērniem un jauniešiem raksturojams kā lasītprieka veicināšanas gads – tika veidotas akcijas, organizēti pasākumi, kuros mudinājām bērnus iepazīt aizraujošo un interesanto grāmatu pasauli. Gada laikā notikuši ļoti daudzi pasākumi - šajā pārskatā ir iekļauti tikai interesantāko un nozīmīgāko aktivitāšu apraksti, jo detalizēta informācija ik mēnesi ir pieejama RCB bērnu mājaslapā. Pārlūkojot gada laikā paveikto, vērojams, ka īpaši aktīvi un radoši ar bērniem un pusaudžiem strādājuši vairāku RCB filiālbibliotēku kolektīvi – RCB Bērnu literatūras nodaļa, RCB ārējais apkalpošanas punkts Bērnu klīniskās universitātes slimnīcā, RCB Čiekurkalna, Bolderājas, Daugavas, Imantas, Ķengaraga, Pļavnieku, Sarkandaugavas (vadītāja par interesanto darbu ar bērniem izvirzīta V. Caunes balvas saņemšanai), Grīziņkalna filiālbibliotēkas un RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme", "Strazds", "Zvirbulis".

RCB mājaslapa bērniem

RCB filiālbibliotēkas "Pārdaugava" telpa mazuļiem

RCB ārējā apkalpošanas punktā "Saulaino dienu bibliotēka" BKUS

Statistisko rādītāju dinamika RCB filiālbibliotēkās ir dažāda, lielākās izmaiņas salīdzinājumā ar 2009.gadu vērojamas tabulās:

- "RCB filiālbibliotēku skaitliskie rādītāji darbā ar bērniem (līdz 18 gadiem) 2009./2010.g."

	2010.g.	T.sk. bērni līdz 18 g. (2010)	% bērni līdz 18 g. (2010)	+ - ar 2009.g.
Lasītāju skaits	76606	21319	28 %	-1381
Apmeklējums	1044107	246556	24 %	-83414
Izsniegums	2110077	377988	18 %	-152988

- "2010. gada nozīmīgākās skaitlisko rādītāju izmaiņas darbā ar bērniem (līdz 18 gadiem) atsevišķās RCB filiālbibliotēkās salīdzinājumā ar 2009.gadu"

	Las. sk. (virs 50)	Apm. (virs 500)	Izsn. (virs 1000)		Las. sk. (mazāk kā 50)	Apm. (mazāk kā 1000)	Izsn. (mazāk kā 2000)
Rīgas Centrālā bibliotēka	+1025	+736		RCB filiālbibliotēka "Avots"	-77	-2854	
RCB ārējais apkalpošanas punkts "Saulaino dienu bibliotēka"	+356	+3482	+2209	RCB Daugavas filiālbibliotēka	-104		-6028
RCB Čiekurkalna filiālbibliotēka	+73		+1788	RCB Mežciema filiālbibliotēka	-84		
RCB filiālbibliotēka "Pārdaugava"	+757	+8468	+9193	RCB Mākslas un mūzikas filiālbibliotēka "Tilts"	-67		
RCB Svešvalodu filiālbibliotēka	+71			RCB Bolderājas filiālbibliotēka		-2450	-4155
RCB Šampētera filiālbibliotēka	+103	+967		RCB Juglas filiālbibliotēka		-2265	
RCB filiālbibliotēka "Vidzeme"	+243	+1709	+3160	RCB filiālbibliotēka "Kurzeme"		-2813	
RCB Ilģuciema filiālbibliotēka		+547		RCB Pļavnieku filiālbibliotēka		-5021	-2399

RCB filiālbibliotēka "Strazds"		+1776		RCB filiālbibliotēka "Pūce"		-4521	-2075
Filiālbibliotēka "Avots"			+1683	RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēka		-5050	
RCB Grīziņkalna filiālbibliotēka			+4157	RCB Torņakalna filiālbibliotēka		-2595	-2122
RCB Juglas filiālbibliotēka			+5899	RCB filiālbibliotēka "Zemgale"		-3800	
RCB Mežciema filiālbibliotēka			+1137	Rīgas Centrālā bibliotēka			-28476

Vērojams, ka lielākais skaitliskais pieaugums ir jaunatvērtajās, renovētajās RCB filiālbibliotēkās, kā arī tur, kur darbs ar bērniem uzlabojies, uzsākot strādāt aktīvam un enerģiskam bibliotēkaram (RCB Ilģuciema, Šampētera filiālbibliotēkas, RCB filiālbibliotēka "Strazds"). Nepieciešama rūpīga cēloņu izpēte skaitlisko rādītāju samazinājumam, jo tas vērojams arī bibliotēkās, kurās tiek veikts ļoti aktīvs darbs ar bērniem un pusaudžiem (RCB Daugavas, Pļavnieku, Sarkandaugavas filiālbibliotēkas).

Analizējot skaitlisko rādītāju palielinājumu/samazinājumu, RCB bibliotekāri norāda uz vairākām kopīgām iezīmēm - skolēni arvien biežāk bibliotēkā izmanto datoru pakalpojumus, bet nevēlēšanos lasīt, skaidro ar lielo slodzi skolā un ārpusšķolas nodarbībās; pirmsskolas vecuma bērnu lasītāju skaits bibliotēkās ir krietni lielāks nekā to uzrāda statistiskie rādītāji, jo daudzi vecāki izdevumus mazuļiem saņem, izmantojot savu lasītāja karti, t.i. neregistrējot bērnu bibliotēkā.

Metodiskā un konsultatīvā darba raksturojums

RCB metodisko un konsultatīvo darbu ar bērniem un jauniešiem veic Bibliotēku dienests:

- darbs ar RCB bērnu mājaslapu (www.rcb.lv/kids) - materiālu izstrāde, to ievietošana, publicēšana (pamata sadaļām reizi mēnesī, aktuāliem pasākumiem – pēc nepieciešamības);
- RCB bibliotēkuru informēšana par pārmaiņām profesionālajos jautājumos Latvijā un pasaulē (prezentācija "Stokholmas Centrālās bibliotēkas darbs" 02.12.2010.); publikācijas RCB Gadagrāmatā;
- starptautisko un nacionālo lasīšanas veicināšanas programmu organizēšana, koordinācija, vadība - "Ziemeļvalstu bibliotēku nedēļa", LNB lasīšanas veicināšanas programma "Bērnu žūrija";
- RCB lasīšanas veicināšanas programmu veidošana, organizēšana, koordinācija, vadība - akcija "Uzmanību! Džeki lasa", RCB vasaras lasīšanas akcija;
- metodisko materiālu izstrāde - akcija "Uzmanību! Džeki lasa : idejas pasākumu un aktivitāšu rīkošanai"; tematiskā kārtojuma RCB filiālbibliotēkā "Pārdaugava" izveide - "Pusaudžiem", "Veselīgs dzīvesveids", "Darbs. Karjera";
- publicitātes materiālu izgatavošana - buklets "Tēti, māci dēlu lasīt!" (skat. RCB bērnu mājaslapā http://www.rcb.lv/kids/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=39&Itemid=66), RCB akciju info lapiņas, plakāti;

- dalība darba grupās - tematiskais kārtojums, telpu funkcionālais plānojums, RCB Komplektēšanas padomes sēdes;
- konsultatīvais atbalsts RCB bibliotekāriem - regulāras individuālas RCB bibliotekāru konsultācijas darba ar bērniem pilnveidošanai; apmeklētas 15 RCB filiālbibliotēkas, vizīšu laikā bibliotekāri konsultēti par bibliotekāro procesu uzlabošanas iespējām.

Metodiska palīdzība un atbalsts saņemts no Latvijas Nacionālās bibliotēkas Bērnu literatūras centra, kura vadošie speciālisti RCB bibliotekāriem novadīja vairākas tālākizglītības apmācības (skat. nod. "Bibliotēku darbinieku tālākizglītības vērtējums specializācijā").

RCB krājuma veidošana bērniem un jauniešiem

RCB krājuma papildināšana un kvalitātes uzlabošana tiek veikta, vadoties pēc RCB krājuma komplektēšanas koncepcijas. Reizi mēnesī notiek RCB Komplektēšanas padomes sēdes, kurās tiek noteikts konkrētu izdevumu iepirkums, atsevišķa sadaļa piedāvājumā ir veltīta bērnu un jauniešu literatūras jaunumiem. Pateicoties profesionālam RCB Komplektēšanas un apstrādes (KAN) nodaļas darbam, RCB ir pieejami visi bērnu un jauniešu auditorijai adresētie oriģinālliteratūras izdevumi, iepirkti lasīšanas veicināšanas programmas "Bērnu žūrija" grāmatu komplekti (katrā filiālbibliotēkā 1-2eksemplāros). Palielinājies populārākās bērnu un jauniešu tulkotās literatūras klāsts un izdevumu svešvalodās skaits - izdevumi mazuļiem krievu valodā, nozaru izdevumi skolēniem krievu valodā, nozaru izdevumi angļu valodā pusaudžiem u.c.

Izdevumu skaits pēc RCB summārās uzskaites grāmatas.

	<i>2010.g. saņemto (iepirkto) fizisko vienību skaits</i>	<i>2010.g. % no saņemto (iepirkto) fizisko vienību kopskaita</i>	<i>2009.g. saņemto (iepirkto) fizisko vienību skaits</i>	<i>± ar 2009.g.</i>
Fizisko vienību kopskaits RCB	38199		49365	
Pirmsskolas	1431	4 %	2493	- 1062
1.-4.klase	1906	5 %	2587	- 681
Pirmskolas+ 1.-4.kl.	3337	9 %	5080	- 1743

2010. gadā veikti divi pētījumi par bērnu literatūras krājuma komplektēšanu RCB un tās filiālbibliotēkās. **RCB saņemto izdevumu bērniem (2010.gada janvāris-oktobris)** analīzē tika apkopoti dati par bērniem un jauniešiem adresēto periodisko izdevumu pasūtījumu 2010.gadam (no kopējā RCB periodisko nosaukumu skaita 18 % ir žurnāli bērniem; abonēti 128 nosaukumu žurnāli, kopā 169 pasūtījumi, t.i. vidēji vienā RCB filiālbibliotēkā ir pieejami 5 nosaukumu periodiskie izdevumi bērniem); noskaidrots RCB iepirkto izdevumu skaits un summa pirmsskolas vecuma bērniem un 1.-4. klašu skolēniem:

- 2136 jeb 8 % no kopējā (RCB) iepirkto fizisko vienību skaita ir pirmsskolas un 1.-4.klašu izdevumi;
- salīdzinot ar 2009. gadu, bērniem līdz 5. klasei iepirkts par 3 tūkstošiem mazāk izdevumu;
- samazinoties RCB kopējam finansējumam izdevumu iepirkumam, jaunieguvumu summa bērnu (līdz 5. klasei) izdevumiem samazinājusies aptuveni par 9 tūkstošiem Ls.

Izvērtējot RCB Komplektēšanas padomes sēdēs apstiprinātos sarakstus, veikti aptuveni aprēķini par iepirkamo līdzekļu izlietojumu bērniem līdz 9.klasei: provizoriski 2% no RCB kopējās iepirkuma summas tika atvēlēts izdevumu iepirkumam pirmsskolas vec. bērniem, 4 % 1.-4.klašu skolēniem, 1 % pamatskolas skolēniem no 5. līdz 9.klasei. Jāatzīmē, ka iepirkumu skaits ir atkarīgs no izdevniecību piedāvājuma – bērniem tiek izdots mazāks skaits grāmatu nekā pieaugušajiem.

Otru pētījumu veica RCB Komplektēšanas un apstrādes (KAN) darbinieki - ***"RCB filiālbibliotēku aptauja, lai noskaidrotu komplektēšanas aktuālākos virzienus, tematus, izdevumus"***. Aptaujā tika iekļauti vairāki jautājumi par bērnu un jauniešu literatūras krājuma papildināšanu. Apkopotās atbildes uz anketas jautājumiem sniedz ieskatu lasītāju – bērnu pieprasījumos:

- krājuma papildinājums ar bērnu literatūru nepieciešams 16, bet ar jauniešu literatūru 19 RCB filiālbibliotēkās (RCB ir 28 filiālbibliotēkas) ;
- trūkst grāmatas bērniem un jauniešiem krievu valodā;
- joprojām ir problēmas ar grāmatu piedāvājumu pusaudžiem., lai gan šai auditorijai iepirkts viss, ko piedāvājuši grāmatizdevēji 2010.gadā. Iespēju robežās komplektētas grāmatas arī krievu valodā un svešvalodās;
- populāras ir grāmatas-rotāļlietas un „runājošās” grāmatas, tomēr vērojama jauna tendence - „runājošās” grāmatas tiek izmantotas ne tikai kā izklaides līdzeklis, bet tās arī veiksmīgi kalpo kā izglītojošs materiāls, piemēram, mazuļiem apgūstot svešvalodas;
- RCB filiālbibliotēkās enciklopēdiju izvēle bērniem kopumā ir pietiekama;
- aktuāls ir skolās ieteicošās literatūras komplektēšanas jautājums.

Uzziņu informācijas darbs

RCB un tās filiālbibliotēkās skolēni un studenti ir tie, kuriem visbiežāk nepieciešama daudzveidīga un plaša informācija par kādu noteiktu tematu un kuri visvairāk izmanto dažādus avotus informācijas iegūšanai - RCB krājumu, elektronisko katalogu, datubāzes; citu Latvijas publisko bibliotēku elektroniskos katalogus; autorizētās datubāzes; interneta resursus u.c. Bērnu un jauniešu nepietiekamās prasmes meklēt un atlasīt nepieciešamo informāciju nosaka nepieciešamību bibliotēkās veikt šo prasmju apmācību. Parasti organizētu grupu (klašu kolektīvu) nodarbībās – **bibliotekārajās stundās** un ekskursijās uz bibliotēku tiek skaidrotas bibliotēkas izmantošanas iespējas, stāstīts par krājuma izkārtojumu, informācijas meklēšanu internetā un elektroniskajā katalogā, datubāzēs. Aktīvi tiek strādāts ar sākumskolas un pamatskolas skolēniem. Dažās RCB filiālbibliotēkās secīgai un mērķtiecīgai zināšanu iegūšanai ir sastādītas bibliotekāro stundu programmas, piemēram, RCB Grīziņkalna filiālbibliotēkā - ekskursija uz bibliotēku „Esi sveicināts alfabētā” 1.klasei, „Ar enciklopēdiju izzināt pasauli” 2. klasei, „Klausāmgrāmatas bibliotēkā” 3.-4. klasei. Aizraujošākas un interesantākas bibliotekārās stundas kļūst, iesaistot bērnus praktisko uzdevumu izpildē un radošā darbībā, piemēram, RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā - spēle „Spēlēsim detektīvus” 3.-4. klašu skolēniem, kurā bērni mācījās orientēties bibliotēkā, meklējot grāmatās dažādus uzdevumus.

Pasākums RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā

Tiek veidota grāmata RCB Daugavas filiālbibliotēkā

Pasākums RCB filiālbibliotēkā "Zemgale"

Vidusskolēniem padziļinātas bibliotēkārās zināšanas un informācijas meklēšanas prasmes ir ļoti nepieciešamas, tomēr ar šo auditoriju tiek strādāts vismazāk - dažreiz trūkst atsaučības no jauniešu puses, jo nereti viņi nezina, cik daudzveidīgi ir informācijas resursi, un neapzinās savu neprasmī orientēties tajos, dažreiz skolotāji nav atsaucīgi bibliotekāru piedāvājumam, dažreiz paši bibliotekāri nav pārliecināti par savām spējām strādāt ar šo auditoriju. Sekmīga pieredze darbā ar vidusskolēniem uzkrāta RCB Daugavas filiālbibliotēkā, kur notikusi jauniešu (9.-10.kl.) apmācība izmantot datubāzes (RCB un LNB datubāzes, Letonika, Lursoft laikrakstu bibliotēka, vairākas ārzemju bezmaksas datubāzes par dažādām tēmām un nozarēm un pilntekstu datubāzes). Šajā filiālbibliotēkā notikušas arī informācijas meklēšanas prasmju apmācības speciālās skolas skolēniem (3. un 5.kl.). RCB Daugavas filiālbibliotēkas bibliotekāri atzīst, ka: "...vajadzētu palielināt bibliotekāro stundu skaitu, nodarbības jāizstrādā mācību procesa kontekstā, lai bērni saņemtu informāciju par tēmām, kuras ir aktuālas. Liela nozīme ir sadarbībai ar skolu - jāpanāk, lai nodarbības notiek regulāri."

Vairākas interesantas nodarbības - bibliotēkārās stundas bērniem ir organizējušas RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme", "Zemgale", "Rēzna" un RCB Daugavas, Sarkandaugavas, Bišumuižas, Čiekurkalna, Ķengaraga filiālbibliotēkas.

2010.gadā mazāk nekā iepriekš tika veidotas **tematiskās mapes**. Pēc rūpīgas pieprasījuma izvērtēšanas vairs netika papildinātas maz izmantotās mapes, jaunas tika veidotas tikai par populāriem vai interesantiem tematiem, piemēram, RCB Pļavnieku filiālbibliotēkā – "Sporta veidi" (sadaļas -Sports ar bumbu; Sporta veidi uz ledus; Sporta dejas; Olimpisko spēļu vēsture; Olimpisko spēļu talismani; Olimpiskie simboli; Olimpiskās emblēmas; Olimpiskā ceremonija; Olimpiskā uguns un lāpas; Vankūveras Olimpiskās spēles) u.c. **Bibliogrāfiskie saraksti** tika veidoti pēc pieprasītās tematikas RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā "Dzīvnieki autoru pasakās", RCB filiālbibliotēkā "Strazds" -"Skolas romāns", "Tīņu romāns", "Harija Potera fanu klubs Latvijā piedāvā".

Lai iepazīstinātu bērnus ar jaunieguvumiem, RCB filiālbibliotēkā "Vidzeme" regulāri tiek veidotas PowerPoint prezentācijas, bet RCB Grīziņkalna filiālbibliotēkā gan bērnus, gan viņu vecākus ieinteresēja jaunākā bērnu literatūra, kas tika prezentēta informācijas dienā "Reiz atnāca grāmata un sacīja...".

Interesu izpēte

Bērnu un jauniešu intereses, populārākā lasāmviela tika noskaidrota vairākās aptaujās, kuras tika veiktas RCB akcijas "Uzmanību! Džeki lasa" ietvaros:

- RCB ārējā apkalpošanas punkta "Saulaino dienu bibliotēka" BKUS aptaujā uz anketas jautājumiem atbildēja 50 zēni vecumā līdz 18 gadiem. Aptaujā tika noskaidrots, ka puisiem iecienītākā lasāmviela ir dažāda veida komiksi, enciklopēdijas, piedzīvojumu literatūra, fantastikas žanra izdevumi. Zēni norādīja, ka literatūras izvēlē svarīga ir individuālā gaume, par interesantākajām grāmatām minētas "Zilais Lotoss", "Ēnu pavēlnieks", "Kas? Kur? Kad?", "Padomu grāmata kā izdzīvot", "Gredzenu pavēlnieks", "Bērns, kuru nesauc vārds", "Noslēpumu sala", "Teo un Mūmite", bet kā interesantākie žurnāli – "Ilustrētā Zinātne" un "Ilustrētā Vēsture". Kāpēc zēni lasa mazāk? Aptaujātie uzskata, ka zēniem ir daudz citas svarīgākas lietas darāmas, dažiem šķiet, ka tas ir ļoti garlaicīgi un ka zēniem nekas interesants nav izdomāts. Puse no aptaujātajiem atbildēja apstiprinoši uz jautājumu "Vai tev patīktu apmeklēt bibliotēkā organizētus pasākumus un tikšanās ar dažādiem interesantiem cilvēkiem?".
- aptaujā "Ko ieteikt izlasīt īstiem džekiem?" (RCB ārējā apkalpošanas punktā "Saulaino dienu bibliotēka" BKUS) iesaistīti tika tēvi. Tajā tika noskaidrotas grāmatas, kuras viņi ieteiktu lasīt saviem bērniem, biežāk minētās ir "Kapteiņa Granta bērni", "Emīls un Berlīnes zēni", "Divi mazi mežonēni", "Vilkatis Toms" u.c.

- RCB filiālbibliotēkas "Pārdaugava" veiktajā aptaujā piedalījās 15 dalībnieki - zēni. Tajā vairākums apliecināja, ka patīk lasīt, dod priekšroku grāmatām par auto, piedzīvojumu aprakstiem, bet interesē arī sports, dzīvnieki un daba, fantastika. Bibliotēkā zēni izmanto datoru pakalpojumus (tikai viena noliedzoša atbilde), biežāk tiek spēlētas spēles un notiek sarakste čatojot.

Bibliotēkas darbu un krājumu vērtēt bija aicināti RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme" bērnu nodaļas lasītāji. Viņi norādīja, ka pietrūkst grāmatu par astronomiju un kosmosu, vairāk vajadzētu detektīvstāstus latviešu valodā un grāmatas par modi un frizūrām. Daži izteica vēlēšanos, lai bibliotēka sāktu darba dienu no plkst.8.00, jo reizēm gadās, ka pietrūkuši materiāli mājas darbam vai arī aizmirsies savlaicīgi paņemt bibliotēkā vajadzīgo grāmatu darbam stundās. No aktivitātēm bibliotēkā bērniem visvairāk patīk zīmēšana un zīmēšanas konkursi.

RCB Daugavas filiālbibliotēkā veikts plašāks pētījums par datoru lietošanas atkarības izplatību jauniešu vidū. Anketēšanā piedalījās 65 respondenti vecumā no 15-19 gadiem. Noskaidrots, ka biežāk dators tiek lietots mājās, mazāk bibliotēkā (8%), bieži tiek pārsniegts datora lietošanas laiks (salīdzinājumā ar plānoto). Parasti datori tiek izmantoti izklaidei un atpūtai (25%), sarakstei un komunikācijai (19%), lai klausītos mūziku (19%), sērfošanai internetā (17%), datorspēlēm (9%), informācijas meklēšanai (8%), mācībām (3%). Vairākums aptaujāto atzīst, ka darbošanās virtuālajā vidē rada īpaši lielu prieku (68%).

Aptauja par drošāka interneta lietošanu bērniem tika veikta RCB Mežciema filiālbibliotēkā. Apkopotie rezultāti atklāj - dators bērņus interesē vairāk kā grāmatas, pie datora tiek pavadītas vairākas stundas dienā, visinteresantākās bērniem šķiet datora spēles, bet bērnu vecāki izsaka atbalstu datoru lietošanai kā palīg līdzeklim, lai iegūtu jaunas zināšanas, tomēr arī vēlas, lai bērni vairāk laika veltītu grāmatu lasīšanai.

RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļā aptaujas ir populāras, tajās lasītāji tiek mudināti izteikt savu viedokli par vairākiem jautājumiem – "Ko darīt vasarā?: idejas, ierosinājumi un ieteikumi vasaras aktivitātēm bibliotēkā", "Mana mīļākā vieta bibliotēkā", "Bērnu žūrijas" ekspertu aptauja par laikiem, kad brīvāki no skolas u.c. aktivitātēm, lai saplānotu tikšanās dienas bibliotēkā u.c.

Sadarbības tīkls, vērtējums

Visas RCB filiālbibliotēkas sadarbojas ar bibliotēkas apkalpes rajona iestādēm - sociālās aprūpes iestādēm (dienas centri, rehabilitācijas centri, bērnu nami u.c.); organizācijām (Bērnu tiesību aizsardzības centrs, Bērnu un jauniešu centri, Narkomānijas profilakses centrs u.c.); profesionālajām institūcijām (LNB, LNB BLC, augstskolu un zinātniskajām bibliotēkām u.c.).

2010. gadā tika veikta izpēte par RCB un tās filiālbibliotēku sadarbību ar izglītības un sociālajām iestādēm. Tika izveidots visu Rīgas mācību iestāžu - skolu, pirmsskolas mācību iestāžu, speciālo skolu saraksts*, kurā katra filiālbibliotēka atzīmēja savus sadarbības partnerus un norādīja sadarbības virzienus. Rezultāti apliecināja, ka RCB un tās filiālbibliotēkas aktīvi popularizē savu darbu, iesaistās bērnu un jauniešu lasīšanas un izglītības veicināšanā. Biežākās sadarbības formas – tematiskie pasākumi, bibliotekārās stundas, ekskursijas uz bibliotēku, izstāžu organizēšana, informatīvu materiālu izplatīšana, literatūras sarakstu sastādīšana u.c.

	Skolas		Pirmsskolas izglītības iestādes	
	<i>Skolu skaits</i>	<i>Sadarbība izveidota nav</i>	<i>Bērnudārzu skaits</i>	<i>Sadarbība izveidota nav</i>
Centra rajons	19	0	6	4
Kurzemes rajons	21	3	32	23
Latgales	35	2	42	18

* <http://dati.e-skola.lv/Katalogs/RigaSkola>

priekšpilsēta				
Zemgales priekšpilsēta	18	3	21	11
Ziemeļu rajons	20	3	20	6
Vidzemes priekšpilsēta	29	4	35	29

Izpētes veikšana ļāva noskaidrot konkrētas izglītības iestādes, ar kurām jāsekmē sadarbības veidošanos, kuru audzēkņiem un pedagogiem aktīvi jāpiedāvā informāciju par RCB pakalpojumiem. Vērojams, ka vairāk ir jāstrādā ar pirmsskolas mācību iestādēm, jo vairāk tāpēc, ka RCB ir ļoti kvalitatīvs krājums šīs vecuma grupas bērniem. Sadarbību ar bērnudārziem ietekmē vairāki apstākļi – pedagogu atsaucība un iespējas kopā ar bērniem apmeklēt bibliotēku, atsevišķu RCB filiālbibliotēku bibliotekāru skaits, kas nav pietiekams, lai dotos novadīt pasākumus ārpus bibliotēkas - bērnudārzos. Kopumā RCB darbs ar pirmsskolas vecuma bērniem tiek veikts ļoti intensīvi (skat. nod. "Darbs ar pirmsskolas vecuma bērniem un viņu vecākiem"), tomēr nepieciešama šī darba virziena attīstīšana atsevišķās RCB filiālbibliotēkās.

Lasīšanas veicināšanas aktivitātes*

2010.gadā ievērojami palielinājās to RCB filiālbibliotēku skaits, kuras aktīvi iesaistījās dažādās starptautiskajās, nacionālajās un RCB lasīšanas veicināšanas aktivitātēs.

"Ziemeļvalstu bibliotēku nedēļa" šogad piedalījās RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļa un 17 filiālbibliotēkas - RCB Daugavas, Bolderājas, Čiekurkalna, Ķengaraga, Pļavnieku, Svešvalodu, Torņakalna, Zemgales, Grīziņkalna, Šampētera, Ilģuciema filiālbibliotēka un RCB filiālbibliotēkas: "Vidzeme", "Zvirbulis", "Pārdaugava", "Strazds", "Avots". Lielākā daļa no tām organizēja pasākumus bērniem. Raksturīgi, ka, lai gan akcentēta tika daiļdarba skaļā lasīšana, pasākumos tika izmantotas daudzveidīgas darba metodes:

- RCB Ilģuciema filiālbibliotēkā bērni iepazīs ar rūķi, kas bija ieradies no Ziemeļiem ar grāmatu saini padusē. Viņš, ieņemot tikai stāstniekam zināmo pozu (sēžot ar krusteniski saliktām kājām) un šķirstot grāmatu lappuses, stāstīja par troļļiem (it īpaši tika izcelts zobu un matu trollis, ar kuriem neviens netīrīgs bērns nevēlētos sastapties) un elfiem, par skandināvu izcelšanos un vikingu spēku. Bērni lasīja grāmatiņu par lācēna Illes piedzīvojumiem (katrs pasākuma dalībnieks izlasīja vienu lappusi), minēja krustvārdu mīklu un zīmēja gan elfus, gan rūķus, gan troļļus, gan lācēnu Illi.

Izstāde RCB Ilģuciema filiālbibliotēkā

Izstāde RCB filiālbibliotēkā "Vidzeme"

Pasākums RCB Ilģuciema filiālbibliotēkā

* Pārskata daļā iekļauti tikai nozīmīgākie, raksturīgākie un interesantākie piemēri.

- RCB filiālbibliotēkā "Strazds" bērni aplūkoja izstādi "Ziemeļvalstu autori un viņu darbi", ģeogrāfijas enciklopēdijā pētīja, kā izskatās Ziemeļvalstu teritorija, sveču gaismā skatījās filmu, kas veidota pēc grāmatas "Leduslācēns Ille" motīviem, zīmēja tās varoņus, iepazīna vienu no grāmatas autoriem Ivaru Sīli, klausījās aizraujošu stāstu par Grenlandi.
- RCB Šampētera filiālbibliotēkā 2. klases skolēni klausījās stāstījumu par Grenlandi un leduslāčiem, lasīja grāmatu, piedalījās lāču un roņu spēlē un kustību rotaļā "Ledus kūst", bet pasākumā pusaudžiem - klausījās grāmatas fragmenta lasījumā, aplūkoja literatūras izstādi, kopīgi rakstīja apcerējumu "Mans baisais sapnis", bet jautrībai – piedalījās zīmēšanā ar aizsietām acīm.

LNB lasīšanas veicināšanas programmas "**Bērnu žūrija**" laiks grāmatu iepazīšanai ir pagarināts, tāpēc nav vēl zināmi rezultāti. Līdzīgi kā iepriekš, pieejamība "Bērnu žūrijas" grāmatu kolekcijai tika nodrošināta visās RCB filiālbibliotēkās. Lai rosinātu bērnu interesi, tika izvietoti informējošie plakāti, ar grāmatu kolekciju iepazīstināja izstādes. Programmas ietvaros tika turpināta RCB filiālbibliotēku lasītāju sadarbība (piemēram, RCB Bērnu literatūras nodaļas "Bērnu žūrijas" ekspertu viesošanās pie RCB Pļavnieku filiālbibliotēkas "Bērnu žūrijas" dalībniekiem, kopīgi tematiski pasākumi). Pozitīvā iepriekšējā gada pieredze rosināja arī šajā gadā lasīšanas maratonā iesaistīt speciālās skolas bērnus (RCB Daugavas filiālbibliotēka). RCB bibliotekāri norāda, ka bērnu atsaucība dalībai programmā bijusi mazāka nekā iepriekš – tiek minēts, ka nereti bērni vēlas piedalīties, bet skolas un ārpusskolas nodarbību lielā slodze liedz to darīt un ka bērnu atsaucību sekmētu balvas. Darbu apgrūtināja mazais izdevumu eksemplāru skaits, kas liedza programmā iesaistīt klašu kolektīvus.

2010.gadā vairākas RCB filiālbibliotēkas atsaucās Latvijas Interneta asociācijas projekta **Net-Safe Latvia** aicinājumam stāstīt bērniem par **drošāku interneta lietošanu**. Konkursā "Radošais pasākums par interneta drošību manā bibliotēkā" piedalījās RCB Daugavas filiālbibliotēka, kuras organizētā pasākuma gaitā – informatīvā bukleta "Dators-veselība-drošība" izstrāde un izplatīšana; plaša informatīvi izglītojoša izstāde "Tīmekļa upuri"; PowerPoint prezentācija "Dators-veselība-drošība"; aptauja par jauno tehnoloģiju atkarību izplatību jauniešu vidū, skat. nodaļu "Interesu izpēte". Atzinības rakstu par dalību konkursā ieguva RCB filiālbibliotēkas "Strazds" bibliotekāri, viņu veidotā pasākuma norise - zīmējumu konkurss "Fona attēls tavam datoram", sienas avīze "Bērnu drošība internetā", literatūras izstāde "Internets un es", 9. klases skolnieces prezentācija "Personas datu aizsardzība internetā", diskusijas, virtuāla ekskursija www.drossinternets.lv, viktorīna un anketas - "Ko nedrīkst darīt internetā?", "Ko tev vislabāk patīk darīt internetā?". Desmit droša interneta dienas notika RCB filiālbibliotēkā "Vidzeme", tajās tika aplūkoti jautājumi par darbu interneta vidē, bērni varēja iegūt konsultācijas par drošu interneta izmantošanu un piedalīties krustvārdu mīklu risināšanā par datoriem un internetu. Pasākumi par drošāku internetu bērniem tika organizēti arī RCB Šampētera filiālbibliotēkā, RCB filiālbibliotēkās "Rēzna", "Zvirbulis", RCB Bērnu literatūras nodaļā.

Ikdienu RCB filiālbibliotēkas "Pārdaugava" pusaudžu istabā

Pasākums par drošu internetu RCB filiālbibliotēkā "Strazds"

Multiplikācijas filmu cienītājs RCB Ķengaraga filiālbibliotēkā

2010. gada lielākais notikums bija **RCB akcija "Uzmanību! Džeki lasa!"** (15.maijs - 1.septembris), kurā centāmies piesaistīt uzmanību zēnu lasīšanas problemātikai. Lai gan zēni bibliotēkas apmeklē bieži, tomēr nereti viņi ir nevis čakli grāmatu lasītāji, bet aktīvi datoru pakalpojumu lietotāji. Vēlējāmies uzrunāt zēnus: "Grāmatas lasīt ir interesanti, stilīgi un vērtīgi!" un uzrunāt arī vecākus, īpaši tēvus, rosinot aktīvi iesaistīties savu bērnu lasīšanas veicināšanā. Akcija tika veidota sadarbībā ar Latvijas Grāmatnieku gildi, kura sniedza atbalstu publicitātes materiālu izgatavošanā un izplatīšanā, lektoru piesaistīšanā (grāmatu ilustratore M. Maizīte, tulkotāja un rakstniece M.Grīnberga, izdevniecības "Jumava" galvenā redaktore E.Veide, rakstnieki M.Rungulis, L.Dreiže, L.Dreimane). Katru dienu RCB filiālbibliotēkās notika kādas interesantas aktivitātes - radošas nodarbības, viktorīnas, mīklas, konkursi, prāta un galda spēles, turnīri, tikšanās ar vīrišķīgo profesiju pārstāvjiem u.c. pasākumi, ieskatam dažādi no tiem:

- "Lasi grāmatas un kļūsti par grāmatas bruņinieku" – akcija, kurā bērniem bija jāveido bruņinieka attēlu no septiņām detaļām (kāju bruņas, roku bruņas, ķivere, spalva pie ķiveres, krūšu bruņas, zobens un pīķis). Katru no bruņojuma detaļām varēja pievienot tikai tad, kad bija izlasīta grāmata. Arī meitenes aktīvi pauda interesi par akciju, tāpēc viņām tika dota iespēja piedalīties, bet jāveido bija princeses attēls. Lai rosinātu bērnus uzzināt vairāk par tēliem, kurus veidoja, tika veidota viktorīna. Atbildes uz jautājumiem bērni meklēja gan datorā, gan grāmatās no izstādes. Lasot grāmatas, bērni vēlējās ieteikt tās izlasīt arī citiem, tāpēc tapa izstāde "Grāmatas, kuras iesaka bruņinieki un princeses" (RCB filiālbibliotēka "Zvirbulis");
- pasākumi "Kurš kuru?: Pļavnieku zēnu nedarbi pret G.Holca- Bauerta grāmatas varoņa Alfona Trīcvaidziņa nedarbiem" un "Ja es būtu Mazais Princis", kuros bērni varēja piedalīties stāstu rakstīšanas konkursos (RCB Pļavnieku filiālbibliotēka);
- "Ballīte pirātu stilā" - rotaļas, spēles, viktorīnas un... pirātu gardumi (RCB filiālbibliotēka "Vidzeme");
- "Kā noķert lielo zivi?": interaktīva izstāde (rokasgrāmatas, enciklopēdijas un daiļliteratūra par makšķerēšanu un zivju sugām), iespēja izgatavot savu dekoratīvu makšķeri (RCB Daugavas filiālbibliotēka);
- "Zēni iesaka zēniem": grāmatu grozs, kurā zēni varēja ielikt grāmatu, iesakot izlasīt to citiem, un uzrakstīt, piestiprināt grāmatai lapiņu ar savu vērtējumu, kāpēc šī grāmata patīk (RCB Čiekurkalna filiālbibliotēka).

Publikācija par akcijas "Uzmanību! Džeki lasa" norisi pieejama RCB mājaslapā, izdevumā "Jaunās Vēstis", 2010. - Nr.11 (decembris). -

http://www.rcb.lv/UserFiles/File/2010/JaunasVestis/Decembris_2010.doc

RCB akcijas "Uzmanību!
Džeki lasa" plakāts

Akcijas "Uzmanību! Džeki lasa"
uzlīmīte

RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme"
izveidotā prezentācija

Atkārtoti organizēt **RCB vasaras lasīšanas akciju** rosināja bibliotekāru, bērnu un viņu vecāku atzinīgās atsauksmes. Jau trešo gadu tika meklēti sponsori balvu iegūšanai, šoreiz atsaucīgi bija grāmatu un CD izdevēji, Leļļu teātris, Rīgas Cīrks, Dabas muzejs, Rīgas Jūgendstila centrs. Kopā iegūtas 345 balvas (grāmatas, CD, biļetes teātra un muzeju apmeklējumiem), to skaits noteica RCB filiālbibliotēku – akcijas dalībnieku skaitu (12 RCB filiālbibliotēkas). Akcijas nosacījumi - dalībniekiem kartītē bija jāiegūst 8 atzīmes, kuras tika piešķirtas par bibliotēkas apmeklējumu, ja lasīšanai mājās bija izsniegta vismaz viena grāmata. Papildus atzīmes bija iegūstamas, iesniedzot radošu darbu par izlasīto. Izpildot akcijas noteikumus - balva. Katra no RCB filiālbibliotēkām, kura piedalījās vasaras lasīšanas akcijā, veidoja pasākumus un programmas, lai bibliotēkas apmeklējumi bērniem būtu interesanti un aizraujoši. Kopā akcijā piedalījās vismaz 300 lasītāji, kuri RCB filiālbibliotēkas apmeklēja vismaz 1500 reizes. Publikācija par akcijas norisi pieejama RCB mājaslapā, izdevumā "Jaunās Vēstis", 2010.-Nr.9(oktobris).-

http://www.rcb.lv/UserFiles/File/2010/JaunasVestis/Oktobris_2010.doc

Darbs ar pirmsskolas vecuma bērniem un viņu vecākiem

Atsevišķās RCB filiālbibliotēkās veikti uzlabojumi telpu labiekārtošanā mazuļiem, piemēram, RCB filiālbibliotēkā "Pārdaugava" izveidota istaba mazuļiem, kurā bērni var ne tikai šķirstīt un izvēlēties grāmatas, bet arī zīmēt un krāsot, skatīties videofilmas, bet vecāki var iepazīt literatūru par bērnu audzināšanu; RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā pārveidota "Pasaku istaba", iegādātas jaunas galda spēles; RCB Ķengaraga filiālbibliotēkā mazuļiem iekārtotas divas telpas – izveidota rotaļu istaba vismazākajiem (zīmēšanai, veidošanai, grāmatu-rotāļlietu spēlēm), pilnveidota istaba tiem, kuri mācās lasīt.

Regulāras (1-4 reizes mēnesī) attīstošas un izglītojošas programmas pirmsskolas vecuma bērniem tika organizētas gan RCB filiālbibliotēku telpās, gan arī bērnudārzos:

- "Slavenākie celtnieki pasaku pasaulē – trīs sivēniņi"(pārrunas un viktorīna par profesijām, skaļā lasīšana mūzikas pavadījumā ar teātra elementiem), "Mūsu vecāku un vecvecāku spēles" (jautras spēles, rotaļas un konkursi "Pasaku istabā"), "Mazais draudziņ, pulkā nāc : mācīsimies tautas dziesmas rotaļāties!" u.c. RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā;
- "Zīnkārīgo kāpēcīšu" kluba nodarbības - "Putnu māte putnus sauca" (putnu vērošanas mēnesis), "Atvadas no vasaras" (pasākums filiālbibliotēkas dārzā), Daugavgrīvas cietokšņa apmeklējums u.c. RCB Bolderājas filiālbibliotēkā;
- "Oliņ, boliņ, cālis ārā" (tematisks pasākums), "Lauku sētas stāsti" (lasīšanas pēcpusdiena), "Plaukstošais pavasaris" (zīmējumu konkurss) u.c. RCB Pļavnieku filiālbibliotēkā;
- "Lasīšanas darbnīca"(17 pasākumi) RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļā;
- tematiskie pasākumi RCB Ķengaraga, Bišumuižas, Čiekurkalna, Daugavas, Imantas, Jaunciema filiālbibliotēkās un RCB filiālbibliotēkā "Strazds".

Mazie bibliotekāra palīgi RCB Bišumuižas filiālbibliotēkā

Nodarbību telpa mazuļiem RCB Ķengaraga filiālbibliotēkā

RCB filiālbibliotēkas "Strazds" lasītāji

Raksturīgi, ka vairāk kā iepriekšējos gados pasākumos tika izmantota skaļā lasīšana, vairāk tika organizēti pasākumi ne tikai grupām (sadarbībā ar bērnodarziem), bet visiem interesentiem. RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme" bibliotekāri norāda: "Vērojama tendence, ka bibliotēku apmeklē visa ģimene un uzskatās tajā ne tikai lai apmainītu grāmatas, bet arī lai ļautu bērniem piedalīties dažādās aktivitātēs un izmantotu spēļu zonu. Mazajiem apmeklētājiem ļoti patīk izkrāsot dažādas sagataves (puķes, dzīvnieki utt.), lielākiem – praktiski darboties. Bibliotēku apmeklē vairāk kā 100 pirmsskolnieki. Bērni bieži izvēlas taustāmgrāmatas, skaņu grāmatas un lielas bilžu grāmatas. Galvenā problēma darbā ar mazajiem – laika trūkums, jo ar bērnu ir jāsadraudzējas."

Ģimenes iesaistīšana lasīšanas veicināšanā ir ļoti nozīmīga, tāpēc vecākiem tika izveidota atsevišķa informējoša sadaļa RCB bērnu mājaslapā - "Info vecākiem" ar tematiskiem: "Godalgotās bērnu grāmatas", "Kā palīdzēt skolēnam mācību vielas apguvē", "Literatūra par lasīšanas veicināšanu", "Ieteikumi lasīšanas veicināšanai", RCB bukleti: "Ar mazuli uz bibliotēku", "Tēti, māci dēlu lasīt!". Vairākos bērnodarzos vecākiem tika izvietoti informējoši materiāli par filiālbibliotēku darbu (RCB Torņakalna filiālbibliotēka, RCB filiālbibliotēka "Zemgale" u.c.), informatīvo materiālu klāsts par bērnu literatūras nodaļas aktualitātēm tika izvietots pieaugušo literatūras nodaļā (RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļa u.c.). Par lasīšanas nozīmību bibliotekāri stāstīja bērnodarzos vecāku sapulcēs (RCB Čiekurkalna, Ķengaraga filiālbibliotēka), tika organizēti speciāli pasākumi ģimenēm:

- "Dzīvo zaļi un esi priecīgs!": ekostunda vecākiem ar bērniem (RCB filiālbibliotēka "Rēzna");
- "Skrīpu skrapu, dipu dapu Ziemassvētki brauc": Ziemassvētku sarīkojums ģimenēm ar bērniem, kurā piedalījās 121 apmeklētāji. Pasākuma gaitā - bibliotekāru teatralizēts uzvedums, kurā tika iesaistīti visi apmeklētāji, kopīga dziesmu dziedāšana, jautras spēles un konkursi, cirka studijas "Jaunība" priekšnesumi. Pasākumu atbalstīja vairākas organizācijas, kas deva iespēju sagatavot saldas dāvanas visiem pasākuma apmeklētājiem (RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēka).
- Ziemassvētku eglīte ar pasaku varoņiem (RCB Ķengaraga filiālbibliotēka) u.c.

Darbs ar jaunākā un vidējā skolas vecuma bērniem

RCB un tās filiālbibliotēkās tradicionāli darbs ar pamatskolas skolēniem tiek veikts visaktīvāk. Raksturīgi, ka arvien vairāk pasākumos tiek izmantotas atraktīvas metodes un formas, rosinot bērnu līdzdalību krāsojot, zīmējot, vairāk tiek rīkoti mīklu konkursi, organizētas viktorīnas. Aktīvāk tiek popularizētas klausāmās grāmatas, bet stāstot par grāmatām, plašāk tiek pielietotas PowerPoint izveidotās prezentācijas. Pasākumu formu un metožu daudzveidība ir plaša:

- **atraktīvas akcijas** – "Kastaņu maratons" (aicinājums uzdāvināt bibliotēkai kastani, kas ir kā simpātijas apliecinājums bibliotēkai) RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļā; Dzejas stunda bibliotēkā RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā; lasīšanas spēle zēnu un meiteņu komandām BBB (Brīnišķīgās Brīvdienas Bibliotēkā) RCB Bišumuižas filiālbibliotēkā; akcija "1+1 : Atved savu draugu uz bibliotēku – iegūsi balvu!" RCB Juglas filiālbibliotēkā; "Es būšu bibliotekārs jeb bibliotekāra ēnas" RCB Torņakalna filiālbibliotēkā; "Atstāj savus pirkstu nospiedumus!" (bērni mērcēja krāsās gan plaukstas, gan pēdas, lai to nospiedumus atstātu uz papīra lapas) RCB filiālbibliotēka "Pārdaugava" u.c.;
- **radošas aktivitātes** RCB Čiekurkalna, Jaunciema, Daugavas filiālbibliotēkās;
- **viktorīnas, konkursi** - "Pabeidz dzejolīti! Pats sev dzejnieks" RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā; "Kas Lieldienu zaķim grozā?" RCB Jaunciema filiālbibliotēkā; "Pinu, pinu, sapinu: vainagu pīšanas konkurss" RCB Pļavnieku filiālbibliotēkā; dzejas konkurss „Saules mūžu Latvija!” RCB Ķengaraga filiālbibliotēkā, "Ko tu zini par Valentīna

dienu?", "Karavīri un bruņojums", "Zem pirātu karoga" RCB filiālbibliotēkā "Zvirbulis" u.c.;

- **tikšanās ar populāriem cilvēkiem** - rakstnieci K. Ulbergu-Rubīni, iluzionistiem Daci un Enriko Pecolli RCB ārējā apkalpošanas punktā "Saulaino dienu bibliotēka" BKUS, M.Bērziņu RCB filiālbibliotēkā "Rēzna", M.Kļavu RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā; stilisti Agritu Grosbarti RCB filiālbibliotēkā "Zemgale" u.c.;
- **tematiskie pasākumi** – par drošību (RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme", "Avots", RCB Čiekurkalna filiālbibliotēka, RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļa), tematiskas ballītes aktīvākajiem un čaklākajiem bibliotēkas lasītājiem - karaokes ballīte, salsas deju nodarbība, pirātu saiets (RCB filiālbibliotēka "Vidzeme");
- **pasākumu cikli:**
  - "Ciemos lasītprieka pilī" (4 nodarbības sadarbībā ar skolu) RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā - klases skolēni tika sadalīti 3 komandās, katra komanda saņēma bibliotēkā kāda konkrēta autora grāmatas un, izlasot tās, gatavoja prezentāciju: stāstīja par rakstnieku, zīmēja un iepazīstināja klases biedrus ar rakstnieka darbiem jebkurā veidā (varēja stāstīt, lasīt fragmentus, izspēlēt, dziedāt, sagatavot viktorīnas un rokdarbus, zīmēt utt.). Bibliotēkas darbinieki vadīja konkursu un pasludināja uzvarētājus;
  - informācijas dienas "Es dzīvoju Pārdaugavā" (5 nodarbības), kurās varēja iepazīties ar novadpētniecības materiāliem un digitāliem ceļojumiem no cikla "Īss ieskats Pārdaugavas vēsturē" RCB Imantas filiālbibliotēkā;
  - tematiskas nedēļas (Latvijas svētku nedēļa, Ziemassvētku laiks, Rūķu nedēļa u.c.) bērniem un pieaugušajiem ar izstādēm, aktivitātēm, praktisko padomu stundām RCB filiālbibliotēkā "Vidzeme".

RCB ārējās apkalpošanas punktā "Saulaino dienu bibliotēka" BKUS

RCB Pļavnieku filiālbibliotēkā

RCB Grīziņkalna filiālbibliotēkā

RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā

RCB filiālbibliotēkas "Vidzeme" pagalmā

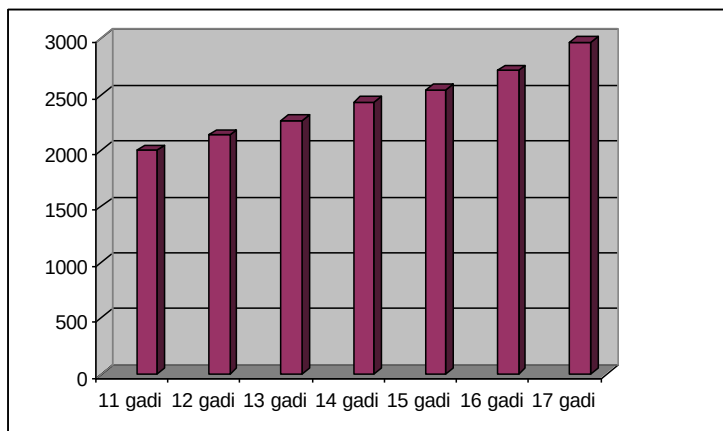

RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkā

Darbs ar pusaudžiem

Pusaudži ir viena no aktīvākajām lasītāju grupām RCB – no kopējā skaita (bērni līdz 18 g. - 21319) 80% (17083) ir vecumā no 11-17 gadiem. Pozitīvi, ka, bērniem pieaugot, nesamazinās, bet palielinās viņu vēlēšanās vai nepieciešamība izmantot bibliotēku pakalpojumus (skat. tabulu).

Vērojams, ka pusaudži bieži izmanto datoru pakalpojumus (īpaši zēni), daudz tiek meklēti papildmateriāli mācībām. Lai rosinātu bibliotēku vairāk iepazīt kā vietu izklaidei tika izveidota telpa pusaudžiem jaunatklātajā RCB filiālbibliotēkā "Pārdaugava". Izdevumi tajā izvietoti tematiskā

Lasītāju – pusaudžu skaits RCB pa vecuma grupām

kārtojumā, t.i. par tēmām, kuras ir aktuālas šai vecuma grupai (tika veikta populārāko interneta diskusiju vietņu - tērzētavu tematu izpēte). Populāri ir plaukti pusaudžiem pieaugušo nodaļās vai pie tām (RCB Mežciema, Čiekurkalna, Juglas filiālbibliotēkas un RCB filiālbibliotēkā "Vidzeme"), kuros izvietoti šai auditorijai izdotie materiāli (RCB tika iepirkti visi latviešu valodā pieejamie izdevumi pusaudžiem un vairāki izdevumi svešvalodās par populāriem tematiem – skaistumkopšana, mūzika, apģērba un telpu dizains u.c.).

Lielākā pusaudžu un jauniešu interese un līdzdalība bija vērojama tikšanās pasākumos ar populāriem cilvēkiem, kurus ik mēnesi organizēja RCB filiālbibliotēkas "Kurzeme" bibliotekāri (mūziķis Mārtiņš Freimanis, dziedātāja Emī (Sarmīte Jērāne), horeogrāfs Agris Daņiļevičs, rakstnieces – Justīne Kļava, Kristīna Ulberga – Rubīne u.c.). Savukārt, iepazīt pašu pusaudžu un jauniešu talantus un darbus tika aicināti RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļas apmeklētāji – tikšanās un izstādes radošo aktivitāšu programmās "Bērni - bērniem" un "Bibliotēka atbalsta radošos lasītājus" (gada laikā 15 pasākumi). Šīs nodaļas lasītāji - jaunieši tika rosināti izpausties radoši, piedaloties Nacionālajā romānu rakstīšanas mēnesī (National Novel Writing Month vai NaNoWriMo), kur dalībnieku - jauno cilvēku komandu vienoja un koordinēja rakstniece L. Dreize. Izglītojošus pasākumus vecāko klašu skolēniem organizēja RCB Pļavnieku filiālbibliotēkā ("Es un iela", "Narkotikām, alkoholam - nē!"), RCB Sarkandaugavas filiālbibliotēkā ("Cilvēka personības un attiecību problemātika jaunākajā latviešu literatūrā"), RCB filiālbibliotēkā "Rēzna" ("Amatu nedēļa") u.c.

Jāatzīst, ka darbs ar pusaudžiem ir viens no sarežģītākajiem un grūtāk veicamajiem, to apliecina bibliotekāru sacītais: "Šajā vecumā interese par lasīšanu zūd, lielāks akcents tiek likts uz internetu. Vislielākā problēma darbā ar šo vecuma grupu ir atrast tēmu, kura ieinteresē" (RCB Čiekurkalna filiālbibliotēka); "Bibliotēku apmeklē diezgan liels skaits jauniešu no 15 līdz 18 gadiem. Lielas problēmas sagādā tas, ka daļa šo jauniešu ir "grūti audzināmie", kuri bibliotēku izmanto tikai, lai lietotu internetu un „tusētos”, jo viņi nekur nestrādā un nemācās. Ir grūti atrast ar viņiem kopīgu valodu, un tēmu, kas tos interesē (RCB Jaunciema filiālbibliotēka); "Darbs ar pusaudžiem ir sarežģīts. Bibliotekāram nav skaidras savas tiesības, kā reaģēt, ja pusaudzis skolas mācību stundu laikā atrodas bibliotēkā, ko darīt, ja pusaudzis vispār neapmeklē skolu un klejo, vai ar nereaģēšanu uz to veicināt šīs negatīvās tendences. Lielākā daļa pusaudžu apmeklē bibliotēku, lai spēlētu datorspēles. Šeit pusaudžiem ir iespēja arī noskatīties videofilmas, tomēr mūsu piedāvājums neapmierina viņu vēlmes. Izstādes cenšamies veidot atbilstoši pusaudžu interesēm." (RCB filiālbibliotēka "Pārdaugava"). Darbam ar pusaudžiem nepieciešams noteikts

zināšanu kopums, prasmes un arī vēlēšanās sadarboties. Ne tikai jāmeklē jaunas formas, dažkārt jālauž priekšstatus un attieksmi.

Bērnu un jauniešu ar īpašām vajadzībām bibliotekārais apkalpošanas darbs

Rīgā ir vairāk kā 10 specializētās mācību iestādes (skolas), vairākiem no tām ir sekmīga sadarbība ar kādu no RCB filiālbibliotēkām. Ļoti aktīvi ar speciālo mācību iestāžu bērniem strādā RCB Daugavas filiālbibliotēkas kolektīvs (piedalīšanās lasīšanas veicināšanas programmā "Bērnu žūrija", tematiskie pasākumi, bibliotekārās stundas), RCB Čiekurkalna filiālbibliotēkas bibliotekāri (regulāri tematiskie pasākumi, grāmatu apmaiņa 2 reizes mēnesī, jauno grāmatu sarakstu nosūtīšana vairāku speciālo skolu un rehabilitācijas centra bērniem) un RCB Ķengaraga filiālbibliotēkas darbinieki (regulāri tematiskie grāmatu apskati, pasākumi ar dzejnieku, mākslinieku piedalīšanos u.c.). Speciālo mācību iestāžu audzēkņiem, bērnu sociālās aprūpes un dienas centru apmeklētājiem ir ļoti svarīgi "iziet" ārpus iestādes, kurā tiek pavadīta lielākā dienas daļa. Viņi ar lielu prieku un atsaucību apmeklē bibliotēku rīkotos tematiskos pasākumus, veido darbiņus, no kuriem bibliotēkās vēlāk tiek rīkotas izstādes. Regulāri pasākumus bērniem ar īpašām vajadzībām organizē bibliotekāri no RCB Jauniešu un bērnu literatūras nodaļas, RCB Sarkandaugavas, Torņakalna, Juglas filiālbibliotēkām, RCB filiālbibliotēkām "Strazds", "Rēzna", "Vidzeme", "Zemgale", Mākslas un mūzikas filiālbibliotēkas "Tilts".

Bibliotēku darbinieku tālākizglītības vērtējums specializācijā

2010.gadā RCB bibliotekāriem trīs tālākizglītības apmācības par darbu ar bērniem vadīja LNB Bērnu literatūras centra vadošie speciālisti - "Skolēnu lasīšanas veicināšana" S.Tretjakova; "Zēni – bibliotēkas apmeklētāji" I.Čilipāne; "Bērnu un jauniešu informācijas vide bibliotēkās" I.Krūmiņa. Šīs nodarbības tika augstu novērtētas, tās rosināja daudzu jaunu un interesantu ideju rašanos, organizējot RCB akciju "Uzmanību! Džeki lasa" (skat. nod. "Lasīšanas veicināšanas aktivitātes").

RCB bibliotekāriem ir bijusi iespēja gan uzzināt par aktualitātēm darbā ar bērniem (publikācijas RCB izdevumā "Jaunās Vēstis"), gan iepazīties ar dažādām darba formām un metodēm - ir pieejami dažādi informācijas avoti (profesionālie izdevumi, literatūra par blakus nozarēm – izglītība, audzināšana, brīvais laiks u.c.) un individuālas metodiskas konsultācijas. Zināšanas un profesionālās prasmes darbā ar bērniem ir ļoti svarīgas, tomēr ne mazāk svarīgas personības kvalitātes – labvēlība, atsaucība, aizrautība, radošums, entuziasms u.c.

Problēmas bibliotēku darbā ar bērniem un jauniešiem, to iespējamie risināšanas ceļi

Viens no sekmīga darba ar bērniem priekšnoteikumiem ir laiks – sarunām, pārrunām, konsultācijām, uzmundrinājumam, ieinteresēšanai utt. Pašreiz dažreiz situācija bibliotēkās līdzinās ne reti sastopamai situācijai mājās – bērns sēž pie datora, jo pieaugušajiem nav laika un varbūt arī vēlēšanās laiku veltīt viņam.

- *Nedrīkst aizmirst, ka bibliotēkām ir misija – veicināt bērnu lasīšanu un, ka bibliotekārs ir tieši iesaistīts šajā procesā.*
- *Bibliotekārais pakalpojums jāpaplašina, nevis jāsamazina tad, kad tas ir visvairāk vajadzīgs. Vasarās bērni ļoti aktīvi apmeklē bibliotēkas, bet vairums darbinieku ir atvaļinājumā, tāpēc nav iespējams veikt individuālo darbu ar bērnu, organizēt pasākumus un aktivitātes.*

- *Jāmeklē veidus, kā organizēt darbu produktīvāk - bibliotēku sadarbība, veidojot pasākumus; centralizēti veidoto pasākumu, izstāžu rīkošana; darba procesa optimizēšana u.c.*
- *Jārod jaunus risinājumus darbinieku motivēšanai – atzinība par labāk veikto darbu (finansiāla un arī emocionāla).*

Ik gadu vasaras brīvlaikā RCB un tās filiālbibliotēkās aktuāla ir bērnu nodrošināšana ar izdevumiem no skolu ieteicamās literatūras sarakstiem. Ne reti bibliotekāri ir pārsteigti par šo sarakstu saturu – bērniem lasīšanai tiek ieteikti ļoti veci darbi, piemēram, Permjaks J. "Par degunu un mēli", Sakse A. "Kas ir vismīļākais?", "Rīnas un Dāvja stāsti" u.c. Šie izdevumi RCB ir pieejami tikai 1-2 eksemplāros, tie ir nolietoti un estētiski nepievilcīgi. Nākas pārdomāt, cik pamatota ir šādu vecu izdevumu ieteikšana un vai tie tiešām veicina bērna interesi par grāmatām un lasīšanu.

- *Nepieciešama sadarbība un koordinācija ne tikai ar skolu bibliotekāriem, bet arī ar atsevišķu priekšmetu, īpaši, literatūras pasniedzējiem. Pedagogiem nereti trūkst zināšanu par jaunākajiem un populārākajiem bērnu izdevumiem un par to, kādi izdevumi ir pieejami bibliotēkās.*

Dažkārt darbā ar bērniem vērojama personāla problēma – prasme un vēlēšanās kontaktēties ar pusaudžiem, organizēt un novadīt šai auditorijai interesantus pasākumus.

- *Nepieciešamas jaunas zināšanas par darbu ar pusaudžiem, galvenokārt, labākās praktiskās pieredzes iepazīšana. Jāveido apmācību programmas darbam ar šo auditoriju.*

01.02.2011.

Pārskatu sagatavoja:

Inguna Stranga

RCB Bibliotēku dienesta

galvenā bibliotekāre